

О.В. Козуб, О.І. Мельничайко

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Дидактичний матеріал
для переказів**

2–4 класи

Навчальний посібник

Видання друге, перероблене й доповнене

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

ББК 74.268.1Укр
К 59

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент
Онишків З.М.

вчитель початкових класів вищої категорії,
вчитель-методист
Будна Н.О.

Козуб О.В.

К 59 Українська мова. Дидактичний матеріал для переказів :
2–4 кл. : / О.В. Козуб, О.І. Мельничайко. — Вид. 2-ге,
переробл. й доповн. — Тернопіль : Навчальна книга —
Богдан, 2017. — 64 с.

ISBN 978-966-10-4931-3

У посібнику подано тексти для переказів з української мови для учнів 2–4 класів. Організувати роботу ефективно й методично правильно допоможуть запитання, словник і план переказу, наведені після текстів.

Для вчителів початкових класів, студентів, батьків.

ББК 74.268.1Укр

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ВИМОГИ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Монологічне мовлення

Поточну перевірку сформованості монологічного мовлення (переказ, твір) організовують як усно (1–4-ті класи), так і письмово (3–4-ті класи) залежно від мети і завдань уроку. Уміння **усно переказувати текст** перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру: у 1-му класі пропонуються тексти букварного типу; у 2-му класі — тексти обсягом 40–50 слів. Уміння **усно та письмово переказувати текст** перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру: у 3-му класі обсягом 50–70 слів; у 4-х класах — тексти обсягом 70–90 слів.

У 1-му класі учням пропонується скласти усний **твір**-розповідь за малюнком, серією малюнків, життєвою ситуацією тощо (3–4 речення). У 2-му класі — усний **твір**-розповідь про побачене, почуте, прочитане чи пережите у власному житті (4–5 речень). У 3–4-х класах — усний та письмовий **твір** на задану тему, за власними спостереженнями, життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянutoю передачею (5–6 речень — 3-й клас, 6–7 речень — 4-й клас).

Перевірка сформованості писемного монологічного мовлення (письмовий переказ, твір) в процесі поточного контролю в 3–4 класах має діагностичний характер. Вона проходить під керівництвом учителя/вчительки з використанням малюнків, плану, опорних слів тощо.

За письмовий переказ, твір у робочий зошит ставлять дві оцінки — за зміст і грамотність. Якщо учитель/вчителька приймає рішення фіксувати поточну оцінку за письмовий переказ, твір у журналі, то ставиться оцінка тільки за зміст. Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу (твору) такі самі, як до оцінювання диктанту. При визначенні оцінки за грамотність враховуються лише допущені помилки на вивчені правила.

Орієнтовні вимоги до оцінювання змісту переказу/твору

Рівень навчальних досягнень учня/учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
Початковий	1	Учень/учениця буде окремі, не пов'язані між собою речення, демонструючи обмежений лексичний запас і припускаючись мовних (лексичних, граматичних) помилок.
	2	Учень/учениця буде окремі фрагменти висловлювання, при цьому його (її) лексичний запас обмежений, наявні мовні помилки.
	3	Учень/учениця буде висловлювання, що не становить завершеного тексту. Послідовність викладу не дотримана, а лексика — бідна; трапляються мовні помилки.
Середній	4	Учень/учениця буде текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; наявні відхилення від теми; порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, збіднена лексика, є мовні помилки.
	5	Учень/учениця створює текст, який певною мірою розкриває тему, однак удосконалення потребує послідовність викладу, зачин чи кінцівка, добір слів, мовне оформлення тексту.
	6	Учень/учениця буде досить послідовний текст, розкриває тему, хоч іноді порушує співвідношення основної і другорядної інформації; добір слів потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки.
Достатній	7	Учень/учениця правильно буде текст, розкриває його загальний зміст і головну думку; у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка; проте учень не висловлює своєї думки з приводу сказаного; текст бідний на виражальні засоби мови; трапляються невиправдані повтори тих самих слів; мають місце мовні помилки
	8	Учень/учениця самостійно буде достатньо повне зв'язне висловлювання, в цілому ґрунтовно висвітлює тему і головну думку; проте не висловлює свого ставлення до того, про що говорить; припускається окремих мовленнєвих і мовних помилок.

	9	Учень/учениця самостійно створює послідовний, логічно завершений текст; вдало добирає виражальні засоби мови; робить спроби висловити свою думку з приводу сказаного, але не дуже вдало; припускається поодиноких лексичних неточностей, мовних помилок.
Високий	10	Учень/учениця вправно будує текст, що характеризується логічною завершеністю, відповідністю темі й меті, багатством лексичних засобів; у тексті висловлена думка про предмет розмови, але допущено 1–2 мовні чи мовленнєві помилки.
	11	Учень/учениця вправно будує послідовний, повний текст, враховуючи комунікативне завдання; чітко висловлює власну думку, аргументує її; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною і стилістичною грамотністю.
	12	Учень/учениця створює повноцінне зв'язне висловлювання з певною комунікативною метою; повно і вичерпно висвітлює тему; впевнено висловлює й аргументує своє ставлення до того, про що пише; вдало пов'язує предмет розмови з власним життєвим досвідом; робота відзначається багатством лексики, граматичною правильністю, стилістичною довершеністю.

НАВЧАЛЬНІ ПЕРЕКАЗИ

2 КЛАС

1. ТУРБОТЛИВА СЕСТРА

У Юлі є молодший брат Івасик. Вранці Юля вмиває хлопчика, допомагає йому одягнутися. Потім вона відводить братика в дитячий садок. Ввечері Юля грається з Івасиком, читає йому казки.

I. Про кого розповідається в цьому тексті? Як звати братика Юлі? Що робить дівчинка вранці? А ввечері? Яка головна думка тексту? Поясніть заголовок тексту. Чи відповідає він змісту оповідання?

II. Словник: *вранці, ввечері, Юля, Івасик.*

III. Розкажіть, як ви піклуєтеся про своїх молодших братиків і сестричок. Починайте свою розповідь словами: “У мене є ...”

2. ЇЖАЧОК ПРОПАВ

В Олега був їжачок. Він жив у кімнаті. Одного разу їжачок пропав. Хлопчик усюди шукав тваринку, але не знайшов.

Коли Олег почав взувати чоботи, то раптом уколів ногу. Витряс він чобіток, а з нього вискотився колючий клубок. От який будиночок облюбував собі їжачок!

I. У кого був їжачок? Де жив їжачок? Що трапилося одного разу? Де їжачок влаштував собі будиночок?

II. Словник: *їжачок, тваринка, колючий клубок.*

III. Перекажіть текст за колективно складеним планом:

1. Жив собі їжачок.

2. Їжачок пропав.

3. Чудернацьке житло.

3.

Славко захворів. Він лежить у лікарні. Друзі часто навідують хворого. Вони допомагають йому вчити уроки, читають цікаві книжки. Гарні друзі у Славка!

I. Доведіть, що у Славка гарні друзі. Як би ви повелися у подібній ситуації? Доберіть заголовок до тексту.

II. Словник: *захворів, навідують хворого, допомагають, читають.*

III. Перекажіть текст за планом:

1. Що трапилося зі Славком?
2. Хто завітав до нього?
3. Як допомагали друзі хворому товаришеві?

4. НА БУДІВНИЦТВІ

Учні другого класу побували на будівництві. Там працює багато машин. Екскаватор риє котлован для нового будинку. Вантажні машини підвозять великі плити, цеглу. Підйомний кран подає їх на поверхи.

I. Де побували другокласники? Які машини допомагають будівельникам? Для чого риють котлован? Чи можна підібрати до цього оповідання інший заголовок?

II. Словник: *екскаватор, котлован, підйомний кран, вантажні машини.*

III. Перекажіть текст за планом:

1. Екскурсія на будівництво.
2. Машини — помічники людини.

5. ЧОМУ ПЛАЧЕ СИНІЧКА?

У дворі росла висока тополя. Оля з Марічкою зробили на тополі гойдалку і почали гойдатися. Біля них літала синичка і співала, співала. Марічка думала, що синичці весело і вона радіє разом з ними. Раптом Оля побачила в дуплі гніздечко з маленькими пташенятами. Тоді дівчатка зрозуміли, що синичка не радіє, а плаче. Чому ж плаче синичка?

За В. Сухомлинським

I. Де зробили діти гойдалку? Хто літав біля дівчаток? Що подумала Марічка? Що побачила Оля? Який висновок зробили дівчатка?

II. Словник: *гойдалка, синичка, гніздечко, пташенята.*

III. Дайте відповідь на запитання у кінці тексту. Запишіть свою відповідь і підкресліть висновок-застереження.

6. СКОРО ЗИМА

Лісові тварини восени заклопотані. Білка ховає у дупло горіхи і шишки. Їжачок запасє лісові груші та яблука. Ведмідь за літо нагуляв жиру. Тепер шукає місце для зимової сплячки.

I. Про що цей текст? Як готується до зими білочка? Які турботи у їжачка? Як готується до зими ведмідь?

II. Чи відповідає назва оповідання його змісту? Який заголовок підбрали б ви? Який із поданих заголовків підійде до цього оповідання: “Турботи звірят”, “Зима не за горами”, “Припаси на зиму”?

III. Словник: *дупло, шишки, жир, зимова сплячка*.

IV. Підготуйте детальний переказ тексту (планом нехай будуть питання, подані в першому пункті).

7.

На землю прийшов блискучий грудень. Потонув у снігу ліс. Рідко кого зустрінеш у зимовому лісі. Та ось промайнув між деревами білий козушок зайця. Запалахкотів полум'ям лисячий хвіст. Тільки зимові стежини розповідають про мандрівки лісових мешканців.

З журналу

I. Що розповідається про зимовий ліс? Чому грудень називають блискучим? Що означає слово *майнути*? Чому сказано, що промайнув білий козушок зайця, а не заець у білому кожусі? Що може палахкотіти? Чому в оповіданні сказано, що палахкотів лисячий хвіст?

II. Чи можна до цього оповідання підібрати заголовок “Зима” або “Лісові мешканці взимку”?

III. Перекажіть текст близько до змісту за допомогою запитань та опорних слів і виразів.

Опорні слова і вирази: *блискучий грудень, промайнув білий козушок, запалахкотів лисячий хвіст, лісові мешканці*.

1. Який місяць настав?

2. Як змінився ліс?

3. Кого можна зустріти у зимовому лісі?

4. Що може нам розповісти про мандрівки лісових мешканців?

8. СКАРБНИЧКА БІЛКИ

В одному зі своїх гнізд білка робить склад. Тут вона запасає лісові горішки, шишки.

Любить білочка ласувати й грибочками. Вона збирає масляки та підберезники, настромлює їх на гілки і сушить. Взимку білка буде стрибати по гілках дерев і підкріплюватися сушеними грибами.

В. Біанкі